

1. Luku

KEVÄINEN AAMU LONTOOSSA

Yleensä sunnuntaiaamut olivat Richardille viikon mieluisimpia. Tarvetta varhaiseen herätykseen ei ollut, ei tarvinnut kiirehtiä tehtaalle eikä kasata ajoissa eväitä päivää varten. Sinä sunnuntaina Richardin herätti hänen enonsa äänekäs sisääntulo.

Donald Higgins rymisteli äänekkäästi laulaen ovesta ja törmäsi pariin ämpäriin, jotka hän potkaisi harmissaan syrjään. Richard avasi silmänsä, muttei liikahtanut lattialle levitetyllä patjallaan. Hän toivoi enonsa jatkavan saman tien kammariin, kuten tämä yleensä teki tultuaan kotiin humalassa. Tällä kertaa mies kuitenkin meni huojuen Richardin luo ja tarttui sisarenpoikaansa kädestä.

– Heisulivei! huudahti Donald-eno kiskaisten pojan istumaan.
– Minulla on sinulle uutisia. Olen järjestänyt sinulle toisen työpaikan. Krouvissa oli muuan herrasmies, nimeltään –

Eno yritti tovin muistaa miehen nimeä, mutta se jäi yritykseksi. Richard tuijotti enonsa tukka sekaisena ja yhä tokkurassa äkkiherätyksestä. Donald-eno totesi tuhahtaen, että hänen muistinsa tekee välillä tepposet. Mies päästi otteensa Richardista ja askelsi hitaasti kammarin oviaukolle. Käännyttyään hän ilmoitti, että Richard saisi siirtyä nuohoojan oppipojaksi. Tiedossa oli kuulemma jännityksen täyteisiä tehtäviä, juuri sopivia kaksitoistavuotiaalle, ja nykyistä isompi palkka.

Eno vetäisi enempiä selittämättä oviaukolla roikkuvan verhon kiinni. Richard kuuli miehen rojahtavan vuoteelle. Hän istui yhä hievahtamatta miettien kuulemaansa. Uutiset eivät olleet mitenkään hänen mieleensä. Työ nuohoojan apupoikana oli jo ajatuksena karmeaa. Ennemmin hän jatkaisi raatamista kenkä-

mustetehtaalla liimaamassa etikettejä pulloihin.

Kammarista kuului jo Donald-enon äänestä kuorsausta. Richard nousi ja meni asunnon ainoan ikkunan luo. Ulkona alkoi olla jo valoisaa. Enolla oli mennyt tavallista myöhempään lauantai-illan riennoissa. Krouvissa on täytynyt vierähtää monta tuntia ja sen jälkeen varmaan yhtä kauan kavereiden tykönä. Enon kaverit olivat samaa sorttia kuin eno itse – viinaan meneviä pulisijoita, joilta juttu lensi kaikista mahdollisista maailman aiheista. Eivät sentään sillä kertaa keksineet tulla enon luo. Sitäkin oli Richardin välistä koettava. Silloin ukkojen jorina tiesi hänelle väsyttävää yötä, joka meni valvomiseksi.

Richard vilkaisi taas kammarin suuntaan ja tuumi, miten vakavasti hänen olisi suhtauduttava enon tuomiin uutisiin. Eno oli kuitenkin vahvassa humalassa eikä ollut muistanut edes nuohoojan nimeä. Kuka tietää, ehkä herättyään mieheltä olisi koko asia jo tykkänään unohtunut, toivoi Richard alkaessaan rullata kokoon petiään. Hän tunki sen nurkassa olevan lipaston taakse ja käväisi keittiösyvennyksen luona, josta löysi pientä suuhunpantavaa. Sen jälkeen ei muuta kuin takkia päälle ja ovesta ulos. Richard seisahtui hetkeksi portaikossa kopeloidakseen takkinsa taskua. Hän veti esille koristeellisen sivel-timen ja katseli sitä tyytyväisenä. Onnensivellin oli matkassa mukana, niin kuin aina. Paljon hyvää oli siis luvassa. Sen ei tarvinnut tulla heti, eikä edes sinä päivänä, mutta sitten aika-naan, joskus kun hetki olisi sopiva. Poika sipaisi sormellaan sivel-timen päässä olevaa kiiltävää koristekruunua ja sujautti onnenesineensä takaisin taskuun.

Juostuaan muutaman kerroksen alas ummehtuneessa portai-kossa Richard tuli kapealle kadulle, jota pitkin hän lähti kiiruhtamaan kohti Thames-jokea. Matkalla hän ohitti seinänvierustoilla nuk-kuvia kodittomia, jotka olivat peittäneet itsensä kuka milläkin. Maaliskuisessa Lontoossa tarkeni jo paremmin kuin talvella, mutta lämpimät yöt tuntuivat olevan yhä kaukaisessa tulevaisuudessa.

Richard seisahtui tutun puodin näyteikkunan eteen. Sen nurkassa olevan kellon viisarit lähestyivät kahdeksaa. Richard oli sopinut ystävänsä Charleyn kanssa, että he tapaisivat yhdeksän kieppeillä tutussa paikassa. Charley oli vajaan vuoden Richardia nuorempi. Molemmat paiskivat töitä samalla tehtaalla, saman pöydän ääressä, kumpikin tympääntyneenä työhönsä. Sunnuntait oli tarkoitus tehdä yhdessä jotain hauskaa. Siitä Charley jaksoi muistuttaa Richardia koko viikon, ja oli heistä se, joka keksi kaikki mielekkäät leikit ja puuhut, sekä tietysti kertoi parhaimmat tarinat ja vitsit. Kun Charley kertoi tarinan, se ei rajoittunut vain tarkasti valittuihin sanoihin, vaan hän paneutui keskittyneenä myös ilmeisiin ja eleisiin. Charleyn tarinointi oli teatraalinen näytös, joka pojan mielentilasta riippuen ilmensi joko komiikkaa, draamaa, jännitystä tai romanssia, ja joskus vähän niitä kaikkia. Charley halusikin näyttelijäksi. Ura teatterilavalla nousi tuon tuosta esiin hänen puheissaan poikien touhutessa työsään tai kuljeskellessa vapaa-aikana Thamesin rannalla.

– Oletpa sinä ajoissa tänä aamuna, virkkoi Charley Richardille tultuaan joelle. – Yleensä minä olen se, joka on ensin paikalla.

– Donald-eno piti huolen siitä, etten saanut vetää sikeitä kovin pitkään. Häneltä meni koko yö kavereiden seurassa. Tuli kolistellen sisään, eikä ollenkaan selvin päin. Uhittelipa vielä, että pääsen nuohoamaan savupiippuja, kertoi Richard myrtyneenä.

– Onpa hullu idea, kauhistui Charley. Hän katsoi myötätuntoisena ystävänsä, joka vain nyökkäsi kohti Lontoon siltaa merkiksi, että siihen suuntaan teki sinä aamuna mieli kävellä. Richard ei muutenkaan ollut puhelias, mutta nyt hän oli tavallistakin vaiteliaampi. Pojat suuntasivat kohti siltaa. Charley tarrasi kaveriaan hihasta. – Hei, Rick. Älä anna enosi juttujen vaikuttaa tuolla tavalla. Elämästä tulee mälsää, jos miettii vain muitten tylsiä päähänpistoja.

– Niin kait. Olet taas oikeassa, niin kuin aina, hymähti Richard.

– Minuakin ottaa aivoon, että jouduin siihen kurjaan tehtaaseen

töihin. Se kalvaa koko ajan mieltäni. Sanon vaan, että on mitä viheliäisin loukko, se tehdas. Mutta sinne tässä on kuljettava aamuisin, rottia tervehtimään ja puurtamaan niska limassa. Kaipaam sitä kotiani, jossa vielä vähän aikaa sitten elin, ja haluaisin päästä takaisin kouluun, jota kävin. Tässä on sietämistä. Eikä juuri ketään ole lohduttamassa tai rohkaisemassa. Vain sinä. Jos sinua ei olisi, Rick, en tiedä, miten selviäisin.

– Sinulla on kuitenkin isäsi ja äitisi.

– Jotka ovat vankilassa. Hienoa, eikö?

– Onhan se hienoa, koska ovatpa kuitenkin yhä elossa, ja saatat käydä heitä tapaamassa. Tänäänkin menet käymään vanhempiesi tykönä. Se on jotain, mitä minä en voi tehdä.

Charley nyökkäsi. Hän huokaisi syvään muutaman kerran ja vei kätensä ystävänsä olalle.

– Onhan se niin. Minun ei pitäisi toivottaa näin usein kärsimyksistäni. Teen sen, koska oloani helpottaa, kun voin puhua siitä jollekin. Pläjäytän surkutteluni aina sinulle. Sen jälkeen oloni helpottuu, mutta sinä joudut sulattelemaan moskaiset valitukseni. Se ei ole hyvä, Rick. Paras kaveri ei saisi olla kuin roskis, johon alati viskaistaan moskaa.

– Tykkään olla roskiksenasi, Charley. On täyteläinen olo.

– Älähän tuolla lailla vitsaile ja hekota siinä, kuule.

– Äitini tapasi sanoa, että kun huomaa olevansa kurjassa jamassa, sopii murjaista vitsi.

– Jo vain. Tai voisi lausua jotakin muuta mieltä ylentävää. Odotapa hetki, minä menneellä viikolla kirjoittelin vähäsen aikani kuluksi, mumisi Charley hypistellen huultaan. Hetken päästä hän seisautui Richardin eteen dramaattisessa asennossa, katse niissä parissa jalankulkijassa, joiden näki ylittävän siltaa. – Tragedia. Tämä on tragedia, rakas veli. Epäonni vainoaa, jo luhistuu viimeinenkin toivonkipinä, elämämme tähti. Katso, veli – tuolta saapuvat noutajat, nuo kaksi tummiin pukeutunutta muukalaista. No mutta! Näkevätkö silmäni oikein? He ovatkin enkelten asialla.

Tämä on ihme! Kuuntele, rakas veli. Meitä viedään kohta ja kauas. Siihen maahan, josta olemme niin uneksineet. Maahan, jossa jokainen askel on tanssia ja jokainen sana on laulua. Puhaltaa siellä aina lempeä tuuli ja niin vihreät niityt sulkevat meidät syliinsä. Niin kauas kuin silmä kantaa, avautuu suuri riemun tanner.

Charley hiljeni katse yhä Thamesin rannassa. Richard päätteli ystävänsä mieltivän sopivaa loppuhuipennusta.

– Joo, Charley, hän sanoi. – Riemun tannerta vain, eikä yhtään kurjaa säkää enää. Meinaan, sitten ei tarvitse niitä vitsejäkään murjaista. Kuulostivatkos muuten minun sanani hyvältä lopulta? ”Riemun tanner vaan, ei enää huonoa säkää”. Taitaapa kuulostaa pökölömäiseltä, kun jotain lasken suustani. En osaa esittää juttujani yhtä fiksusti kuin sinä.

– Tuo sekoitti minut.

– Anteeksi. Pidän suuni supussa.

– Ei, en meinannut sitä, vaan tuota herrasmiestä rannalla. Katsohan sinäkin. Näetkö, mitä hän tekee?

Richard näki hänkin vanhahkon miehen, joka istui penkillä kynän kanssa, polvillaan nippu paperia.

– Ukko on kirjoituspuuhissa, Richard vastasi.

Charleyn mielestä mies näytti kuitenkin piirustelevan, ja hän ehdotti, että he käväisisivät katsomassa lähempää. Pojat juoksivat rappujen kautta alas rantakadulle miehen luo. Tämä ei ollut huomaavinaan heitä. Charley rykäisi ja vilkaisi piirustelijan olan yli paperiin.

– Huomenta, herra. Emme mitenkään halunneet häiritä teitä, mutta suureksi kasvanut uteliaisuutemme voitti lopulta. Meidän oli pakko saada selville, mitä teillä on oikein tekeillä täällä.

Mies nosti katseensa paperista ja tarkasteli Charleytä.

– Osaat sinä kyllä avata keskustelun. Olivat hienosti rakennettuja lauseita, hymähti mies. Hän taputti selkensä takana olevaa pientä nyyttiä. – Nämä eväänikö teitä kiinnostavat? Temppu on tietysti vetää huomioni sinun kanssasi rupatteluun. Otollisella

hetkellä tuo kaverisi nappaa voileivät, ja livistätte hykerrellen.

– Voi taivas sentään, kiekaisi Charley yllättyneenä. – Kyllä meillä vähän väliä vatsassa kurnii, mutta ei kumpikaan meistä ole vielä sortunut näpistelyyn. Vai mitä, Rick?

Richard nyökytti päätään nolona. Hänestä ei tuntunut kivalta, että heti alkuun epäiltiin voroksi. Charley selvensi vielä, että vaikka heitä eväät kiinnostaisivatkin, ei niiden saamiseksi tarvitsisi turvautua epärehellisiin ja alkeellisiin temppuihin.

– Tuo oli ilo kuulla, virkkoi mies jatkaen piirustamista. – Ja minkälainen mahtaisi olla rehellinen ja hienostunut temppu saada minulta evääni?

– Paras on päästä aluksi juttusille. Tavalla tai toisella olisi tehtävä vaikutus. Välillä voisi vilkaista nälkäisen näköisenä eväspakettia, niin että herra huomaisi anovan vihjeen, puheli Charley kurottaessaan tutkimaan lähemmin paperia. – Onko tuossa Thames? Kiemurteleeko se oikeasti tuolla tavalla?

– Luonnostelen tässä kaunottaren tukkaa, parahin nuorimies. En juuri koskaan tee maisemakuvauksia, ainoastaan potretteja. Siinä. Saat voileipäni, kun kerran sinulla on sanat hallussa. Me taiteilijat emme ole suinkaan kitsaita. Monet meistä ovat epäitsekkäitä.

– Oi, suurkiitos, hihkaisi Charley ottaessaan miehen ojentaman nyytin. Hän heitti sen Richardille. – Syömme nuo kohta. Sen jälkeen minun onkin riennettävä isän luo.

– Kuulostaa hyvältä. Pystyn keskittymään helpommin hiljaisuudessa, kertoi mies.

– Emme pulise enempää, oi arvon herra. Haluaisimme vain katsoa, kun työskentelette.

– Kaikin mokomin, nyökkäsi mies. – Tulen tänne usein varhain sunnuntaiaamuisin, koska silloin väkeä ei liiku häiritsemässä. Rai-tis ilma tekee välistä hyvää minulle, joka istun pitkät ajat ateljeessa.

– Sama se on meillä. Istumme päivittäin hämärän tehtaan tiloissa. Osaa se olla tunkkainen paikka. Hei, Rick – istutaan

tämän tynnyrin päälle syömään ja katsellaan ihan hiljaa, kun mestari piirtää. Ei häiritä tämän enempää. Ihmisten häiritseminen on syntistä.

Rickard nyökytteli taas istahtaessaan ystävänsä viereen kumoon käännetyin tynnyrin päälle. Hän avasi eväspaketin uteliaana ja tarkasteli voileipiä.

– Näissä on juustoa, kuiskasi Richard innoissaan Charleylle.

Pitkä tovi vierähti kenenkään sanomatta mitään. Pojat mutustelivat tyytyväisinä leipiään, nälissään kun tosiaan olivat. Mies piirteli paperille ja hymisi välistä sävelmää.

Keski-ikäinen pariskunta oli aamukävelyllä. Tultuaan taiteilijan kohdalle mies tervehti hattua nostaen.

– Huomenta, herra Lawrence. Onko teillä alulla uusi muotokuva?

– Luonnostelen tässä vähän ensin, herra Barrow.

– Pojat ovat näköjään päässeet malleiksenne. Kai olette kertonut heille, että otatte sievän palkkion siveltimenne vedoista? virnuili Barrow.

– Enpä ole kertonut. He ovat vain katselemassa. Tuon ikäiset tykkäävät istuskella katselemassa maailmaa – sen ihmeitä ja ihmisiä, iloja ja ilmiöitä.

Pariskunta vaihtoi vielä taiteilijan kanssa kuulumisia ja jatkoi matkaa. Richard ja Charley olivat pian syöneet kaikki voileivät. He katselivat mitään puhumatta välillä joelle, välillä herra Lawrenceksen työskentelyä.

Pian luonnos oli siinä vaiheessa, että taiteilija nosti sitä. Pojat katsoivat nuoren tytön hahmoa, joka hymyili vienosti katsojalle.

– Onpa nätti likka, henkäisi Richard.

Charley nyökkäsi ja meni tutkimaan kuvaa tarkemmin.

– Taitaa olla meidän ikäisemme, hän totesi hymyisin.

– Tytön nimi on Helen. Hän on lordi Cliffordin pojantytär.

– Entä mitä ovat nuo numerot tuossa kulmassa?

– 1824 on vuosi, jota elämme. Merkkaan joskus luonnostelmiin ajan, jolloin ne on tehty. Aiheen siirtäminen kankaalle saattaa viedä

monta vuotta, katsos, kertoi herra Lawrence pannen luonnoksen taas piirtämisalustalle. Hän nousi ja tarkasteli tovin poikia. – Ja minkänimisiä miehenalkuja te olittekaan?

Charley esitteli itsensä. Herra Lawrence nyökkäsi hyväksyvästi ja katsoi Richardiin, joka kuitenkin empi avata suutaan.

– Richard Higgins, paras kaverini, esitteli Charley vieden kätensä ystävänsä olalle. – Hän ei ole samanlainen suupaltti kuin minä. Erityisesti uusien tuttavuuksien seurassa hän aluksi ujostelee.

– Niinkö? naurahti Lawrence. – Luoja saattoi teidät onneksi yhteen, niin että sanavalmiimpi hoitaa tarvittaessa puhumisen.

– Juu, nyökkäsi Richard. – Charley onkin vauhdilla menossa näyttelijän uralle, toisin kuin minä.

– Ai, näyttelijäksikö? Sepä hyvä. Toki myös sinä olet menossa vauhdilla jonnekin. Kaikki elämässään menestyneet eivät suinkaan ole puheliaita. Sitäpaitsi äskeinen lauseesi oli ihan kohtuullisen pitkä, virkkoi Lawrence. Hän oli sanomassa vielä jotain, mutta jäikin katsomaan Richardiin suu auki. Taiteilija tuli aivan pojan eteen ja kumartui tutkimaan lähemmin tämän kasvoja. – Tämä on mielenkiintoista. Todella mielenkiintoista.

– Mitä nyt? kysyi Charley huolestuneena. – Onko jokin vialla?

Lawrence nosti kevyesti kämmentään. Hän perääntyi ja astui sitten takaisin Richardin eteen. Taitelija tuijotti kiinteästi pojan kasvoja. Richard ei voinut muuta kuin tuijottaa takaisin.

– Älkää yhtään huolestuko. Kaikki on kunnossa, vakuutti mies innostuen entisestään. – Minä en heti pannut tätä merkille, mutta Richardilla on karismaa. Hän näkyy. Hänet huomaa kaiken muun keskeltä. Erityisesti silmissä on jotain aivan erityistä.

– Mitä minun silmissäni on? kysyi Richard pelokkaana.

– Niissä on vetovoimaa, kuule. Kun katson silmiisi, näen kätkeytyyn maailmaan. Silmäsi heijastavat syvällisiä ajatuksia ja syvää tunnetta, voimakkaita toiveita. Katse ei harhaile yhtään.

– Entä minun silmäni? halusi Charley tietää siirtyen aivan taitelijan eteen. – Onko niistä mihinkään?

– Ah, sinun tapauksessasi silmien ei tarvitse paljastaa sielun potentiaalia. Olet, kuule, kuin purkautuva luovuuden tulivuori, jonka osaamisen laava on vain harkitusti ohjattava sopiville urille.

– Jukranpujut! Tuosta minä kerron tänään isälleni. Hän tulee taatusti hyppelemään sellinsä seinille.

– *Sellinsä* seinille?

– Niin, nyökkäsi Charley muuttuen totiseksi. – Pappani joutui velkavankilaan Marshalseaan.

– Sepä ikävää, poika hyvä, huokaisi herra Lawrence myötätuntoisena. – Entä äitisi, miten hän jaksaa?

Charley kertoi myös äidin asuvan Marshalseassa, koska omaisten sallittiin seuraavan tuomittua ja elävän tämän kanssa vankilassa. Myös Charleyn nuoremmat sisarukset seurasivat vanhempiaan Marshalseaan. Perheen esikoinen, 13-vuotias Fanny, oli onnekkuaan päässyt musiikkiakatemian oppilaaksi ja eli Charleyn tavoin erossa isästään ja äidistään.

– Sunnuntait vietämme siskon kanssa perheemme luona. Itse asiassa minun on syytä kiiruhtaa. Pian vartijat alkavat päästää vierailijoita sisään.

– Älä ihmeessä anna minun pidätellä sinua enempää. Toivon koko sydämeistäni, että perheesi asiat järjestyvät parhain päin ja mahdollisimman pian, sanoi Lawrence ja sai molemmilta pojilta nyökkäyksen ja pienen hymyn.

– Ja kiitos leivistä, sir. Ne maistuivat, virkkoi Charley, kun alkoi jo astella Richardin kanssa kohti lähintä sivukatua.

– Odotan teitä täällä ensi sunnuntaina, huusi Lawrence heidän peräänsä.

– Oi, kiitos hurjasti, herra Lawrence, vastasi Charley hattuaan heilauttaen ja syvään kumartaen.

Vasta muutaman korttelinvälin jälkeen Richard nykäisi ystävänsä hihasta.

– Miksi kummassa hän aikoo odottaa meitä viikon päästä?

– Kait hänelle koituu iloa siitä, kun näkee meidän saavan

suuhunpantavaa. Ei valiteta. Kiva, kun joku ruokkii. Meidän ansiot kun ovat niukanpuoleiset. Oli herrasmiehen teko kestitä meitä tuolla tavalla.

– Hän oli kyllä tosi mukava.

– Sitä justinsa. No, sinun kelpaa olla erityisen tyytyväinen, Rick. Nyt nähtiin, miten erikoinen olet, silmäilisin ohikulkijoita mak-

– Jep. Niillä voisi tienata torilla. Silmäilisin ohikulkijoita mak-susta. Yksi tuijotus asiakkaan kasvoihin menisi kuin kuumille kiville. Olisiko shillinki per minuutti käypä veloitus?

– Olisi kyllä. Ei kannata polkea hintoja alas. Tietysti tulet tarvitsemaan myös kassanhoitajan. Siinä vaiheessa minä astun kuvaan mukaan, parahin Richard.

Nauraen pojat tuuppivat toisiaan ja kulkivat heräävän Lontoon kapeita katuja.

Seuraavana päivänä Charley sai työpaikalla työskennellessään kipukohtauksen. Hänen kylkeensä koski. Kohtaus ei tullut ensimmäistä kertaa. Se toistui ajoittain.

– Vihlooko sinua taas kyljestä? kysyi Richard vierestä nähtyään kaverinsa irvistävän tuskasta ja taipuvan kaksinkerroin. – Käy tuohon makaamaan. Se on ennenkin mennyt ohi pian.

Pöydän ääressä uurastanut kolmas poika, Bob, nousi ja taittoi takkinsa Charleyn pään alustaksi. Hän otti paperista kyhätyn hattunsa ja leyhytti sillä Charleytä, joka pani makuulle.

– Eikös se ollut niin, että sinulla on ollut tuo vaiva jo vuosia?

– On, vastasi Charley myrtyneenä Bobille kippurassa maaten. – Aina se vaan välillä tulee uudelleen, ja vähän ajan päästä taas. Onneksi ei sentään päivittäin. Edellisestä kerrasta on jo viikko.

– Voisit käydä lääkäriellä, ehdotti Richard siirtäessään pulloja Charleyn pöytäpaikalta omalleen. – Minä ja Bob avitetaan sinua taas, joten ota vain rauhallisesti. Herra Warren ei tule huomaamaan paussiasi tuloksissa.

– Kiitos, huokaisi Charley. – Sinun ei tarvitse leyhytellä,